

18. febrúar 2019

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið
Skúlagötu 4, 101 Reykjavík

Efni: Umsögn um orkustefnu, 1. áfanga – Mál nr. 125/2018

Með vísan í tilkynningu í Samráðsgátt stjórnarráðsins dagsetta þann 17. september síðastliðinn, þar sem óskað var eftir umsögnum um orkustefnu, 1. áfanga, þá veitir Samorka hér umsögn sína.

Samorka fagnar málinu og þeirri áherslu sem ráðuneytið og ríkisstjórnin hefur sett á gerð orkustefnu. Þá þakka samtökin fyrir samstarfið í málinu og tækifærið til þess að kynna stefnu sína, tillögur og áherslur fyrir orkustefnuhópnum. Samorka hefur lengi kallað eftir gerð orkustefnu, en um er að ræða gríðarlega mikilvægt framtak sem getur skipt sköpum fyrir jákvæða þróun orkumála á Íslandi næstu áratugina.

Til þess að vinna að samstarfi Samorku við starfshóp stjórnvalda um gerð orkustefnu, þá var stofnaður á vettvangi Samorku sérstakur orkustefnuhópur. Í honum áttu sæti helstu sérfræðingar orku- og veitufyrirtækjanna í orkustefnumálum. Þau erindi, tillögur og áherslur sem kynntar hafa verið fyrir starfshóp stjórnvalda, hafa verið unnar á vettvangi þess hóps. Sú vinna sem fulltrúar orku- og veitufyrirtækjanna hafa lagt í þann hóp er til marks um áhersluna sem geirinn setur á þetta mikilvæga mál.

Samorka fagnar þeirri miklu málefnavinnu sem starfshópur stjórnvalda hefur þegar farið út í, og það er til fyrirmyndar hversu mikil vinna hefur verið lögð í að greina stöðu orkumála á Íslandi. Þar hafa ýmsir mikilvægir hagsmunaaðilar og sérfræðingar fengið að flytja kynningar fyrir hópnum um stór mál sem varða orkustefnuna. Að mati samtakanna hefur vinna hópsins hingað til og hvernig hún er skipulögð, verið til mikillar fyrirmyndar.

Skipulag orkustefnu

Á vettvangi orkustefnuhóps Samorku var farið í mikla vinnu við að greina orkustefnur í ríkjum sem Íslendingar bera sig oft saman við. Þar komu fram nokkrir lykilþættir varðandi skipulag og uppsetningu orkustefnunnar sem Samorka hvetur starfshóp stjórnvalda til að horfa til.

- Leiðarljós stefnunnar þarf að vera einfalt og sýna á skýran hátt hvert er stefnt. Í stefnuhúsi sem Samorka kynnti fyrir orkustefnuhóp stjórnvalda (sem sjá má á mynd 1 hér að neðan) er lagt til leiðarljósið *sjálfbær framtíð*.
- Stefnan þarf að byggja á stöðum sem ná utan um mikilvægustu verkefnin. Í stefnuhúsinu sem sjá má á mynd 1 hér að neðan leggur Samorka til fjórar stöðir: orkuöryggi, efnahagsleg þróun; loftslags- og umhverfismál og samfélagslegur ávinningur. Að mati Samorku ná þær stöðir vel utan um stóru málín sem boðað var að horfa ætti til í skipunarbréfi starfshóps stjórnvalda. Þá eru þessar stöðir í góðu samræmi við hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar.

-

- Að mati Samorku er mikilvægasta verkefnið við gerð stefnunnar að hafa leiðarljós, stoðir og markmið hennar skýr. Stefnan þarf svo að gefa þeim aðilum sem vinna eftir stefnunni svigrúm til að ákveða hvaða aðgerðir eru bestar til að framfylgja henni.
- Stefnunni ætti að fylgja aðgerðaáætlun með skýrri tímalínu og mælikvörðum um hvernig hægt er að leggja mat á þann árangur sem næst. Við eftirfylgni aðgerðaáætlunar þarf að vera mögulegt að grípa inn í og gera breytingar ef þörf er á.
- Orkumál í heiminum taka nú miklum breytingum, sérlega vegna tækniþróunar og loftslagsmála. Því er mikilvægt að orkustefnan veiti svigrúm til að taka tillit til þeirra hröðu framþróunar og breytinga sem búast má við á næstu árum og áratugum.
- Samorka hvetur starfshópin til að stefnan verði undirbyggð af ítarlegum, óháðum greiningum og söfnun upplýsinga um stöðu orkumála á Íslandi í dag. Sú vinna sem þegar hefur verið unnin á vettvangi hópsins hefur verið til fyrirmyndar í því sambandi og gefur góða raun fyrir framhaldið.
- Í orku- og veitugeiranum er horft áratugi fram í tímann og framkvæmdir geta oft á tíðum náð þeim tímaskala. Því er mikilvægt að sátt ríki um orkustefnuna og að stefnan lifi yfir pólitískar breytingar til styttri tíma.
- Orkustefnuna þarf að setja fram með skýrum hætti og þarf hún að vera aðgengileg, bæði fyrir haghafa og aðra aðila sem vilja kynna sér hana.

Mynd 1 - Stefnuhús

Ef að horft er til þeirra þátta sem boðað var í skipunarbréfi starfshóps stjórnvalda að horfa þyrfti til, mætti sjá fyrir sér að þeir gætu allir rúmast innan þeirra stoða sem Samorka leggur til:

Orkuöryggi:

- Áætluð orkuþörf til langs tíma
- Hvernig tryggja megi raforkuframboð fyrir almenning og atvinnulíf
- Orkuöryggi heimila og fyrirtækja um land allt
- Aukið afhendingaröryggi raforku á landsvísu
- Hvernig treysta megi flutnings- og dreifikerfi raforku
- Efling samráðs vegna framkvæmda á fyrri stigum og opið aðgengi að ákvarðanatöku
- Viðbrögð við náttúruvá og tenging við almannavarnir

Efnahagsleg þróun og samkeppnishæfni

- Nýsköpun í orkumálum
- Auknar rannsóknir, m.a. varðandi nýja orkukosti
- Útflutningur hugvits og þekkingar á sviði orkumála
- Samspil orkumála við ímynd Íslands, markaðssetningu og tengsl við lykilatvinnugreinar
- Hugmyndir um útflutning raforku um sæstreng
- Stuðningur stefnunnar við atvinnustefnu og samspil við lykilatvinnugreinar
- Efling samkeppni á raforkumarkaði

Loftslags- og umhverfismál

- Sjálfbær nýting orkuauðlinda
- Áframhald orkuskipta og aukið hlutfall endurnýjanlegra orkugjafa í orkubúskapnum
- Framlag orkumála til loftslagsmála og samspil við alþjóðlegar skuldbindingar um loftslagsmál
- Möguleikar nýrrar tækni m.a. á sviði vindorku, djúpborunar og sjávarfallaorku

Samfélagslegur ávinningur

- Að hámarka samfélagslegan ávinning af nýtingu orku
- Tekjustreymi af orkuinnviðum, að arður af nýtingu orkuauðlinda renni til þjóðarinnar og tekið sé tillit til nærsamfélaga
- Fyrirkomulag gjalddöku í tengslum við nýtingu orkuauðlinda í opinberri eigu
- Stuðningur stefnunnar við byggðastefnu og jákvæða byggðapróun til lengri tíma

Samorka vekur sérstaklega athygli á því að í ofangreindri upptalningu er hitaveitna ekki getið. Í ljósi gríðarlegs jákvæðs framlags hitaveitna til velferðar þjóðarinnar, þá leggur Samorka til að þetta verði lagfært. Þar minnir Samorka sérstaklega á að verkefni þjóðarinnar vegna Parísarsamningsins væri margfalt stærra ef að ekki væri notast við 100% endurnýjanlega orkugjafa við húshitun hérlendis. Þá er sparnaður íslenskra heimila og atvinnulífs vegna framlags hitaveitnanna mikill og húshitunarkostnaður hérlendis minnstur af þeim ríkjum sem Íslendingar bera sig saman við. Vegna þessa er mikilvægt að í orkustefnunni verði horft á framsýnan hátt til áframhaldandi framlags hitaveitnanna til íslensks samfélags.

Orkuöryggi

Samorka hefur skilgreint orkuöryggi þannig að til þess að það sé tryggt, þurfi eftirfarandi þættir að vera til staðar

- Skýr orkustefna
- Framboð sem uppfyllir þarfir þjóðarinnar
- Skilvirkt og hagkvæmt regluverk
- Traustir orkuinnviðir
- Skilvirkur orkumarkaður
- Geta til að mæta áföllum / náttúruhamförum

Í orkustefnum erlendra ríkja (og ríkjasambanda) er ávallt lögð mikil áhersla á orkuöryggi. Í raun má segja ef velja á eitt atriði sem mest áhersla er lögð á – þá er það orkuöryggi. Þannig er orkuöryggi ein af fjórum meginstoðum orkustefnu ESB, Noregs, Írlands, Nýja Sjálands og svo má lengi telja.

Framboð sem uppfyllir þarfir þjóðarinnar

Með raforkulögunum nr. 65/2003 voru gerðar miklar breytingar, en fyrir þær var sú skylda lögð á Landsvirkjun að hafa „með viðunandi öryggi tiltæka nægilega raforku til þess að anna þörfum viðskiptavina sinna á hverjum tíma.“ Við breytingarnar var þessi skylda tekin af Landsvirkjun, en ekki gerðar sérstakar ráðstafanir til að tryggja að nægilegt framboð sé til að sinna eftirspurn eftir raforku. Sé markaðnum ætlað að tryggja nægilegt framboð á hverjum tíma er nauðsynlegt að lagaumgjörð sé þannig úr garði gerð að aðgengi að auðlindum sé fullnægjandi og mögulegt sé að svara eftirspurn innan hæfilegs og fyrirsjáanlegs tíma. Samorka leggur áherslu á að um þetta verði fjallað í orkustefnunni. Samorka hvetur í þessu samhengi til þess að skoðað verði hvort að gera eigi greinarmun á almennum notendum og stóriðju, ef að til þess kæmi að skerði þyrfti afhendingu á rafmagni við neyðaraðstæður, þ.e hvort að ekki sé eðlilegt að almenningur og almannabjónusta njóti forgangs við slíkar aðstæður.

Það sem átt er við með *framboði sem uppfyllir þarfir þjóðarinnar*, er að tryggja þarf nægan aðgang að orkulindum til bæði raforkuvinnslu og vinnslu jarðhita til húshitunar. Ef að þetta er ekki fyrir hendi, þá er það hamlandi fyrir getu orkugeirans til að mæta eftirspurn eftir raforku og jarðhita. Slík staða hefur þegar komið upp vegna tafa á vinnu í tengslum við Rammaáætlun með banni við rannsóknum tengdum verkefnum og svæðum sem eru í biðflokki Rammaáætlunar eða svæðum sem bíða samþykkis vegna nýtingar. Mikilvægt er að orkustefna setji skýrar áherslur í þessum málum svo ryðja megi slíkum hindrunum úr vegi. Tryggja þarf endurbætur á lagaumgjörðinni með orkuöryggi að leiðarljósi. Þar þarf að horfa til þess að tímarammi hvers áfanga standist og niðurstaða náist um hvaða aðferðafræði á að nota til að meta landsvæði og orkuöflunarkosti, sérstaklega m.t.t mats á þjóðhagslegum hagsmunum og samfélagsáhrifum. Nauðsynlegt er að vinna að því að tryggja pólitíska sátt um ferlið. Ef hún næst ekki, þarf að horfa til annara leiða sem tryggja skilvirkni og rétta forgangsöröðun orkuöflunarkosta til nýtingar eða verndar.

Samorka bendir jafnframt á að mikilvægt er að starfshópurinn fjalli um tengsl orkustefnunnar við vinnu sem nú stendur yfir um stofnun miðhálandisþjóðgarðs, friðanir vegna rammaáætlunar 2 og friðanir vegna náttúruverndaráætlunar. Horfa þarf til þeirra orkulinda sem þar eru undir, í samhengi við þarfir þjóðarinnar um aðgengi að orku til framtíðar.

Eftirspurn eftir jarðhita til húshitunar eykst jafnt og þétt með fjölgun íbúa og auknum umsvifum í samfélaginu. Það er fyrirséð að núverandi nýtingarsvæði anni ekki eftirspurn til lengri tíma. Þess vegna leggur Samorka til að í orkustefnu verði fjallað um hvernig megi tryggja framboð á jarðvarma til

húshitunar, t.d með nýtingarleyfum til lengri tíma en í dag og skilvirkum leyfisferlum til nýtingar nýrra svæða.

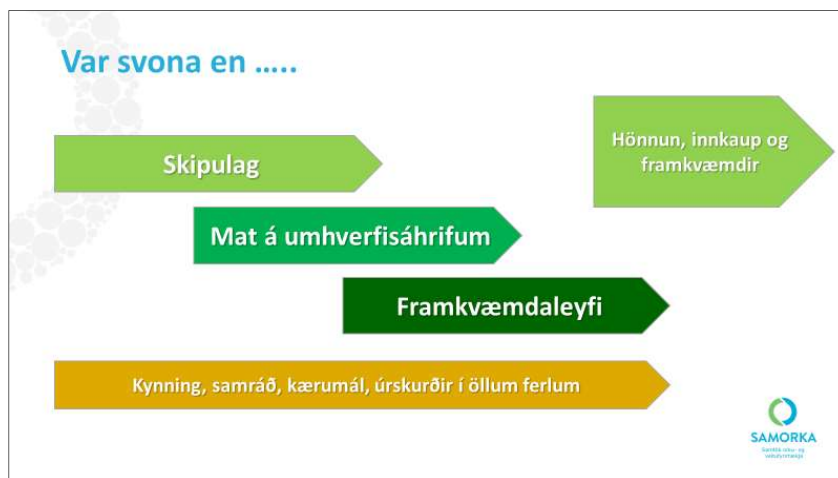
Samorka fagnar því að boðað sé að fjalla eigi um nýja orkukosti, svo sem vindorku, djúpborun og sjávarfallaorku. Sem dæmi má nefna að nýting vindorku hefur stórauðist víða um heim síðustu ár. Tækniframfarir hafa verið hraðar og kostnaður við nýtingu vindorku fallið hratt. Samorka hvetur til þess að mörkuð verði stefna um framtíðarumhverfi nýtingar vindorku á Íslandi og að núverandi skipulags- og leyfisveitingarferli verði endurskoðað.

Það eru ýmsir þættir sem þarf að horfa til þegar kemur að því að meta hver er orkuþörf landsins til framtíðar. Samorka leggur áherslu á að þar sé horft á málið heildstætt, sérlega að framboð á orku sé nægilegt til að ná fram markmiðum þjóðarinnar í loftslagsmálum, m.t.t orkuskipta í samgöngum, orkuskipta í haftengdri starfsemi og annarra orkuskipta. Þá er mikilvægt að mótuð sé stefna um það hvert framlag orkugeirans til efnahagslegrar þróunar hérlandis eigi að vera. Orkuspárnefnd hefur síðustu ár haft fleiri sviðsmyndir í orkuspánni, en að mati Samorku er þörf á því að fjölga þeim og að taka betur tillit til væntinga bæði núverandi og nýrra notenda raforku. Þörf er á mun ítarlegri greiningu orkuspárnefndar á mögulegri og væntanlegri aukningu framboðs og eftirspurnar eftir raforku, á hverjum tíma.

Skilvirkt og hagkvæmt regluverk

Til að orkuöryggi sé tryggt er mikilvægt að regluverk um aðgang að orkuauðlindum sé bæði skýrt og skilvirkt, í þeim tilgangi að koma í veg fyrir tafir og aukinn samfélagskostnað. Á sama hátt þarf að móta skýran og skilvirkan feril leyfisveitinga sem feli sér vandaðan undirbúning, samráð við sveitarfélög, almenning og aðra hagsmunaaðila á réttum stigum málsmeðferðar.

Samorka leggur áherslu á að hægt er að gera leyfisveitingarferlið skilvirka og stytta þann tíma sem það tekur, án þess að það komi niður á rétt almenning og haghafa til að taka þátt í ferlinu. Þar horfir Samorka til möguleikans á því að hafa einn afgreiðslustað fyrir leyfi, þar sem hægt væri að nálgast upplýsingar um verkefni og koma á framfæri sjónarmiðum og athugasemdum – sem fyrst í ferlinu. Slíkt fyrirkomulag er oft kennt við *one stop shop*. Á myndum 2 og 3 hér að neðan má sjá hvernig slíkt ferli gæti litið út.

Mynd 2 - Núverandi leyfisferli

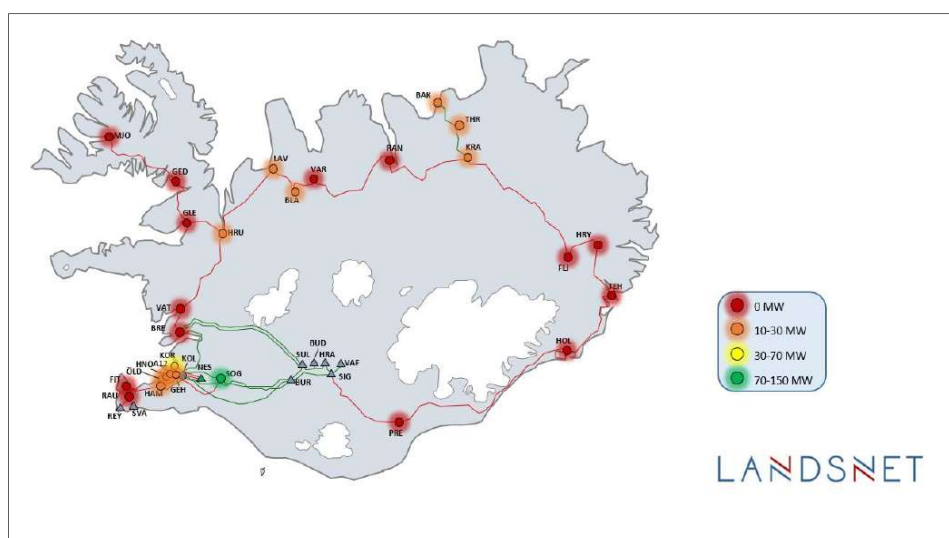

Mynd 3 - One stop shop ferli

Traustir orkuinnviðir

Til að orkuöryggi sé tryggt þurfa orkuframleiðslueiningar, flutnings- og dreifikerfi að geta afhent óskerta orku til notenda og geta tekist á við sveiflur bæði í framleiðslu og notkun. Samorka bendir á að hérlandis eru flöskuhálsar í flutningskerfinu sem hindra t.a.m. flutning á milli landshluta. Mikilvægt er að í orkustefnunni verði farið með skýrum hætti yfir hvernig eigi að leysa þessi mál. Þar ætti áherslan að vera á markvissa uppbyggingu flutningskerfis raforku og markmiðum um afhendingaröryggi. Í þeim orkuskiptum sem nú standa yfir þarf einnig að vera skýr stefna um uppbyggingu innviða til að tryggja framgang orkuskiptanna (sjá kafla að neðan um orkuskipti).

Samorka minnir á að mikilvægi afhendingaröryggis raforku fyrir samfélagið allt, bæði heimili og atvinnulífið. Því hvetur Samorka til þess að horft verði til erlendra orkustefna og mörkuð skýr stefna um eflingu og viðhald flutnings- og dreifikerfanna. Á mynd 4 hér að neðan frá Landsneti má sjá núverandi stöðu flutningskerfisins og afhendingargetu þess.

Mynd 4 - Afligeta afhendingarstaða Landsnets

Skilvirkur orkumarkaður

Með raforkulögunum frá 2003 var komið á samkeppnismarkaði með raforku. Þegar kemur að því að tryggja orkuöryggi er skilvirkur orkumarkaður mikilvægur þáttur eins og sjá má í orkustefnum annarra ríkja. Orkumarkaður er mikilvægur bæði þegar kemur að orkuöryggi til skemmri tíma til að mæta sveiflum í framleiðslu og notkun og þegar kemur að orkuöryggi til lengri tíma. Til að rétt merki séu gefin öllum haghöfum um hvenær þörf er á frekari uppbyggingu á orkukerfinu er markaður nauðsynlegur.

Framundan eru miklar breytingar á umhverfi orkumála, t.d þegar kemur að möguleikum á endursölu notenda, orkuskiptum og fjölbreyttari framleiðslu. Til að takast á við þær áskoranir er áframhaldandi þróun orkumarkaðarins lykilatriði. Þar bendir Samorka sérstaklega á vinnu starfshóps um orkuöryggi á heildsölumarkaði raforku, sem nú er að störfum.

Geta til að mæta áföllum / náttúruhamförum

Mikilvægt er að í orkustefnunni verði fjallað um viðbrögð við náttúruhamförum og tengingu við almannavarnir. Horfa þarf heildstætt á orkukerfið, greina stöðuna og meta hvar er þörf á aðgerðum. Fullnægjandi tengingar milli landshluta geta haft úrslitaáhrif þegar kemur að því að tryggja að raforka sé til staðar í framhaldi af alvarlegum náttúruhamförum. Það er mat Samorku að brýn þörf sé á styrkingu flutningskerfisins til að raforkuflutningur milli landshluta sé tryggður í slíkum aðstæðum. Ekki þarf síður að huga að hitaveitum í þessu samhengi.

Efnahagsleg þróun og samkeppnishæfni

Orkugeirinn hefur lengi verið ein af fjórum meginstöðum landsframleiðslu og gjaldeyrissköpunar Íslands. Í greiningu sem unnin var fyrir ársfund Samorku 2018 var enn fremur sýnt fram á sterka fylgni landsframleiðslu Íslands og notkunar þjóðarinnar á rafmagni og heitu vatni.

Í greiningu á þjóðhagslegu mikilvægi orku- og veitugeirans sem unnin var fyrir ársfund Samorku 2017 þá kom fram að ef að Ísland treysti jafn mikið á jarðefnaeldsneyti og hin OECD ríkin (að meðaltali), þá væri kostnaður þjóðarbúsins 110 milljarðar árlega. Til samanburðar var viðskiptaafgangur Íslands, þegar greiningin var unnin, 125 milljarðar. Ef að Ísland notaðist jafn mikið við jarðefnaeldsneyti og hin Norðurlöndin, þá væri talan lægri, en engu að síður 60 milljarðar árlega. Af þessu má hve mikilvæg orkumál eru fyrir efnahag þjóðarinnar. **Í ljósi mikilvægis orku- og veitugeirans fyrir þjóðarhag og velferð Íslands leggur Samorka áherslu á að vel verði fjallað um efnahagslega þróun og samkeppnishæfni Íslands í orkustefnunni.**

Í því samhengi er nærtækt að horfa til erlendra fyrirmýnda, eins og bent hefur á hér að ofan í öðrum köflum. Í orkustefnu Írlands og ESB er samkeppnishæfni ein af meginstöðunum. Í orkustefnu Noregs er stöðin: „Economic growth and value creation through efficient use of profitable renewable resources“. Að mati Samorku er mikilvægt að í orkustefnunni verði fjallað um hvernig aðgangur að orkulindum og orkuafurðum sé tryggður, m.t.t þarfa bæði almennings og atvinnulífs. Samorka hvetur starfshópinn til þess að skoða ítarlega erlendar fyrirmyndir og hvernig aðrar þjóðir tengja orkustefnuna á afgerandi hátt við samkeppnishæfni og efnahagslega þróun, og marka stefnur þar um.

Íslenski orkugeirinn hefur lengi lagt mikla áherslu á nýsköpun, rannsóknir og þróun, sem gerir Ísland samkeppnishæft í þekkingu þegar fyrirtæki velja að starfa hér á landi. Sú þekking nýtist svo langt út fyrir orku- og veitufyrirtækin sjálf. **Í orkustefnunni er mikilvægt að mörkuð verði skýr stefna um hvernig tryggja eigi samkeppnishæfni landsins, og hvaða hlutverk nýting endurnýjanlegrar orku eigi að leika.**

Mikilvægt er að mörkuð sé stefna um nýsköpun og þróun, t.d. stuðning við hana með skattaívilnunum, styrkjum eða öðrum hætti. Að mati samtakanna er sérstaklega mikilvægt að styðja við og ívilna nýsköpun í loftslagsmálum og verkefnum sem draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Samorka minnir einnig á mögulegt mikilvægi innlands endurnýjanlegs eldsneytis eins og vetni, metans og metanóls sem framtíðarlausn í orkuskiptum, m.a í haftengdri starfsemi og þýngri bifreiðum.

Í skipunarbréfi starfshópsins er boðað að fjalla eigi sérstaklega um útflutning hugvits og þekkingar á sviði orkumála. Samorka telur það jákvætt í ljósi þess mikla frumkvöðlastarfs sem orku- og veitugeirinn hefur unnið í gegnum tíðina. Sú vinna heldur áfram hjá fyrirtækjunum og er þar gríðarlega mikil þekking og reynsla sem verður til. Í stefnunni er mikilvægt að þar séu markaðar helstu áherslur stjórnvalda og atvinnulífs um hvernig raunveruleg verðmætasköpun næst fram og hvernig útflutningur á orkutengdu hugviti og þekkingu styður við jákvæða þróun efnahagsmála, loftslagsmála og samfélags.

Þá fagnar Samorka því að boðað er í skipunarbréfi starfshópsins að horfa eigi til samspils orkumála við ímynd Íslands, markaðssetningu og tengsl við lykilatvinnugreinar. Staða Íslands í orkumálum og loftslagsmálum er um margt einstök á heimsvísu og mikilvægt er að efla markaðsstarf til að koma þeim skilaboðum á framfæri. Þar bendir Samorka á nýlega stofnun samráðsvettvangs um framlag Íslendinga í loftslagsmálum, en þar er um að ræða mikilvægt framtak með mikla möguleika til framtíðar.

Loftslags- og umhverfismál

Loftslagsbreytingar eru stærsta ógnin sem heimsbyggðin stendur frammi fyrir og bera allar þjóðir ábyrgð á því að berjast gegn þeim. Það er oft sagt að orkumál séu loftslagsmál og loftslagsmál séu orkumál, enda er vinnsla og nýting á orku stærsti þátturinn í losun gróðurhúsalofttegunda í heiminum. Hérlandis eru aðstæður um margt öðruvísi. Hér á landi hafa Íslendingar þegar farið í gegnum tvö orkuskipti: rafvæðinguna og hitaveituvæðinguna. Þau tvö orkuskipti og það mikla frumkvöðlastarf sem lá að baki þeim, þýða að Íslendingar eru komnir langt í loftslagsmálum m.v flestar aðrar þjóðir.

Samorka minnir á mikilvægi þess að halda áherslunni í loftslagsmálum á þá losun hérlandis sem fellur beint undir Parísarsamninginn. Meirihluti þeirrar losunar er til komin vegna samgangna og haftengrar starfsemi. Það er sú losun sem er á beinni ábyrgð stjórnvalda og felur í sér yfirvofandi sektargreiðslur fyrir Ísland, ef landið stendur ekki við skuldbindingar sínar vegna samningsins. Auk Parísarsamningsins leggur Samorka til að einnig verði horft til heimsmarkmiða Sameinuðu þjóðanna.

Sú tillaga Samorku að loftslags- og umhverfismál verði ein af stoðum orkustefnu Íslands er byggð á hugmyndafræði sjálfbærrar þróunar, og er einnig í góðu samræmi við orkustefnur í þeim löndum sem Íslendingar horfa helst til. Þar er nærtækast að horfa til Noregs og orkustefnu þeirra sem sett var fram í hvítbók um orkustefnu Noregs (e. power for change). Þar er ein stoðin „more efficient and climate friendly use of energy“. Þar kemur fram að meginmarkmiðin séu „reduction of climate emissions, strengthening security of energy supply and the development of technologies that in the long term contribute to lower climate emissions.“

Undanfarin ár hefur viðhorf almennings til orkuvinnslu og náttúrverndar breyst, með síaukinni áherslu á umhverfismál, loftslagsmál og sjálfbærni almennt. Orku- og veitufyrirtækin hafa unnið gríðarlega mikla vinnu með góðum árangri á þessu sviði. Umhverfisvitund fyrirtækjanna og starfsfólks þeirra er mikil og hafa mörg fyrirtækin sett sér metnaðarfull markmið. Auk þess hefur orku- og veitugeirinn sett sér metnaðarfull markmið um kolefnishlutleysi fyrir 2040, fyrst stærri atvinnugreina.

Mynd 5 - Formaður og framkvæmdastjóri Samorku afhenda ráðherrum umhverfis- og auðlindamála og ferðamála-, iðnaðar og nýsköpunar, yfirlýsingu orku- og veitufyrirtækjanna um kolefnishlutleysi fyrir 2040.

Að mati Samorku er mikilvægt að horfa bæði til nýtingar náttúruauðlinda til orkuframleiðslu og umhverfismála við mótnun orkustefnunnar. Þá minna samtökin á að ávallt þurfi að setja áherslu á góða nýtingu orkunnar og að fara vel með þessar verðmætu auðlindir okkar. **Samorka hvetur til þess að orkusparnaður verði lykilþáttur í orkustefnunni.**

Orkuskipti í samgöngum eru lykilþáttur í aðgerðaáætlun Íslands í loftslagsmálum og án mikils árangurs þar, er ljóst að Íslendingar ná ekki að uppfylla skuldbindingar sínar vegna Parísarsamningsins. Þess vegna er eðlilegt að í orkustefnunni verði sett fram metnaðarfull markmið um orkuskipti í samgöngum. Þar þarf sérstaklega að horfa til þeirra innviða sem byggja þarf upp vegna orkuskipta. Samorka leggur áherslu á að horft verði til samfélagslegs ábata í þessu semhengi. Í nýlegri greiningu hagfræðinga frá Háskóla Íslands og Háskólanum í Reykjavík, sem unnin var á vegum Samorku, orku- og veitufyrirtækjanna, atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins og fleiri samstarfsaðila, kom skýrt fram **að rafbílavæðing íslenska bílaflotans er þjóðhagslega hagkvæm, jákvæð fyrir neytendur, jákvæð m.t.t loftslagsmála og ef rétt er staðið að málum kostnaðarhlutlaus fyrir íslenska ríkið.**

Samorka minnir á að olíunotkun vegna samgangna á landi er yfir 300.000 tonn á ári og önnur 160.000 tonn vegna haftengdrar starfsemi. Það eru því mikil sóknarfæri í að skipta þeirri olíunotkun yfir í endurnýjanlega orkugjafa, eins og þegar hefur verið gert við húshitun og raforkuframleiðslu. Samorka leggur áherslu á að í orkustefnunni verði horft til orkuþarfar og innviðauppbyggingar vegna komandi orkuskipta. Þar er mikilvægt að horfa jöfnum höndum til rafmagns sem og annarra orkugjafa sem geta orðið hluti af lausninni, t.d vetnis, metans og metanóls.

Sérfræðingar orku- og veitufyrirtækjanna hafa á vettvangi Samorku unnið að áherslum samtakanna þegar kemur að komandi orkuskiptum, sérlega því sem geirinn leggur til að stjórnvöld horfi sérstaklega til. Þær áherslur eru teknar saman á mynd 6, hér að neðan:

Orkuskipti í samgöngum

- Höldum áfram með jákvæða hvata fyrir kaupendur/eigendur hreinorkubifreiða
- Byggingarreglugerð og annað laga- og reglugerðarumhverfi styðji við orkuskipti í samgöngum
- Hleðslustöðvar við nýjar og eldri byggingar
- Stuðningur við uppbyggingu innviða

Hvetjum fyrirtæki og almenning til góðra verka

- Tryggjum að til staðar séu næg fræðsla og upplýsingar um orkuskipti
- Opinber innkaup nýrra ökutækja (stjórnvöld sýni gott fordæmi)
- Kröfur til bílaumboða um hlutfall vistvænna ökutækja
- auka hlutdeild vistvænna bifreiða í innkaupum bílaleiga

Orkuskipti í haftengdri starfsemi

- Laga- og reglugerðarumhverfið styðji við orkuskipti í haftengdri starfsemi
- Útboð Samgöngustofu miðast við notkun endurnýjanlegra orkugjafa þegar það er hægt
- Orkusjóður styðji við nauðsynlega innviðaupbyggingu

Nægt raforkuframboð til orkuskipta

- Orkuþörf og aflþörf á hverjum tíma
- laga og reglugerðarumhverfi stuðli að því að orkuöryggi sé tryggt í landinu

Flutningskerfi og dreifikerfi landsins geti uppfyllt þarfir vegna orkuskipta

- Flutningskerfi: Mikilvægt er að stjórnvöld setji fram tímasett markmið um hvenær nauðsynlegum úrbótum skuli lokið þannig að það standi ekki í vegi fyrir tækifærum í orkuskiptum
- Tryggja þarf að tekjuheimildir innan tekjumarka dreifiveitna verðiveittar vegna framkvæmda til að auka afhendingargetu dreifikerfa vegna orkuskipta í samgöngum og vegna kostnaðar við lausnir til að stýra notkun.

Mynd 6 - Áherslur varðandi orkuskipti

Samfélagslegur ávinningur

Eins og fjallað hefur verið um hér að ofan þá er samfélagslegur ávinningur vegna nýtingu endurnýjanlegra orkuauðlinda mikill. Rafmagn og heitt vatn, framleitt á sjálfbæran hátt, hefur skipt gríðarlegu máli fyrir lífsgæði Íslendinga. Til þess að viðhalda og bæta þann árangur sem náðst hefur undanfarna áratugi, er mikilvægt að mörkuð verði stefna um hvernig hægt sé að tryggja að komandi kynslóðir búi við sömu tækifæri og nú eru til staðar. Þar er m.a. mikilvægt að horfa til eftirfarandi þátta:

- Að auðlindir séu vel nýttar og dregið úr sóun. Mikilvægt er að almenningur, atvinnulífið og orku- og veitufyrirtækin vinni áfram að því draga úr sóun við nýtingu og auki við nýtni við framleiðslu heits vatns og rafmagns.
- Mikilvægt er greint verði með hvaða hætti verðmætasköpun orkufyrirtækja af nýtingu orkuauðlinda skiptist á milli hagsmunaaðila, svo sem ríkisins, sveitarfélaga, landeigenda, orkufyrirtækja og viðskiptavina þeirra. Tryggja þarf að ábati af verðmætasköpun nýtist jafnt nærliggjandi samfélögum og samfélaginu í heild. Við ákvörðun um álögur á orku- og veitugeirann þarf að gæta hófs, vegna áhrifa á orkuverð til heimila og fyrirtækja og í þeim tilgangi að tryggja og viðhalda samkeppnishæfni landsins.
- Hitaveitur hérlandis eru lykilþáttur í lífsgæðum almennings og starfsemi atvinnulífsins.
- Nægilegt aðgengi hitaveitna að jarðhitasvæðum nálægt þéttbýli er lykilatriði fyrir afhendingaröryggi og sjálfbæra nýtingu á jarðhitasvæðunum.
- Auðlindagarðar sem settir hafa verið upp í tengslum við jarðhitanýtingu eru gott dæmi um fullnýtingu auðlindastrauma til verðmæta- og atvinnusköpunar fyrir samfélagið allt.

- Aðgengi að orku er lykilatriði fyrir atvinnuuppbyggingu í byggðum landsins. Því fagnar Samorka að boðið sé að horfa eigi til stuðnings stefnunnar við byggðastefnu og jákvæða byggðaðróun til lengri tíma. Eins og fjallað var um hér að ofan þá er aðgengi að raforku af skorum skammti í of mörgum sveitarfélögum. Að mati samtakanna er jákvætt að mörkuð verði stefna um hvernig megi vinna úr þessari áskorun.

Að lokum vill Samorka þakka ráðuneytinu og starfshóp stjórnvalda fyrir vinnuna í málinu og það mikla samráð sem þau hafa boðið upp á. Samtökin eru tilbúin og viljug til að starfa áfram með stjórnvöldum í málinu.

Að öðru leyti vísast til umsagna aðildarfyrirtækja Samorku.

Virðingarfyllst,

Páll Erland,

framkvæmdastjóri